

EWALUACJA PROJEKTU

Raport z wykonania zadania publicznego

Pokonać bezdomność. Program pomocy osobom bezdomnym.

MODUŁ II: AKTYWIZACJA

Cel: Prowadzenie działań aktywizujących skierowanych do osób bezdomnych.

Strefa dla Młodzieży – aktywizacja społeczna i zawodowa młodzieży i młodych dorosłych w kryzysie bezdomności.

Projekt był realizowany od 1.03.2019 do 31.12.2019 i objął wsparciem 60 młodych osób w kryzysie bezdomności. Poniższy raport opisuje model pracy z młodzieżą a także dokonuje ewaluacji działań skierowanych do beneficjentów – na podstawie analizy dokumentacji merytorycznej działań, spotkań z specjalistami zatrudnionymi w projekcie a także wywiadów z odbiorcami działań.

Projekt „Strefa dla Młodzieży – aktywizacja społeczna i zawodowa młodzieży i młodych dorosłych w kryzysie bezdomności”

został dofinansowany ze źródeł Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej

Spis treści

Cele projektu.....	3
Grupa docelowa – charakterystyka.....	5
Grupa docelowa – potrzeby.....	9
Budowanie relacji z klientem – ścieżka wsparcia.....	12
Działania kierowane do młodzieży.....	14
Praca specjalistów.....	14
Asystent.....	14
Psycholog.....	16
Terapeuta uzależnień.....	17
Prawnik.....	18
Wsparcie w postaci zakwaterowania interwencyjnego.....	20
Pomoc rzeczowa.....	22
Wspieranie peer-edukacji: inicjatywy młodzieżowe.....	24
Wyjścia aktywizujące społecznie.....	25
Warsztaty podnoszące kompetencje miękkie.....	26
Udział w filmie dokumentalnym.....	27
Podsumowanie efektów współpracy.....	29
Uwagi, wnioski i rekomendacje.....	32

*Projekt „Strefa dla Młodzieży – aktywizacja społeczna i zawodowa
młodzieży i młodych dorosłych w kryzysie bezdomności”*

został dofinansowany ze źródeł Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej

Cele projektu

Cele projektu opierały się na wspieraniu i poprawie trzech obszarów:

- Wspieranie młodych osób w kryzysie bezdomności poprzez zindywidualizowane działania zmierzające do poprawy sytuacji życiowej
- Uzupełnianie oferty instytucjonalnej poprzez uzupełnienie rozwiązań systemowych w zakresie usamodzielnienia byłych wychowanków pieczy zastępczej i placówek dla nieletnich
- Promowanie innowacyjnych rozwiązań i narzędzi w obszarze przeciwdziałania bezdomności osób młodych.

Owe priorytety i osie działań zostały wyszczególnione w następujący sposób:

- Objęcie 60 osób (kobiet i mężczyzn, 18-26 lat, przebywających na terenie Warszawy) działaniami aktywizującymi społecznie i zawodowo.
- Wprowadzanie narzędzi wsparcia dostosowanych do potrzeb młodych osób bezdomnych:
 - zakwaterowanie interwencyjne;
 - asystent (indywidualizacja oddziaływań);
 - jedno miejsce – kompleksowe wsparcie (strefa dla młodzieży);
 - realizacja inicjatyw młodzieżowych i kształcenie liderów młodzieżowych.
- Wspieranie procesu wychodzenia z bezdomności osób młodych, zapobieganie ich demoralizacji, rozwojowi przestępczości, uzależnieniom, wykluczeniu społecznemu.
- Włączanie osób młodych zagrożonych marginalizacją w życie społeczne:
 - aktywizacja zawodowa (we współpracy z Urzędem Pracy i doradcą zawodowym),

*Projekt „Strefa dla Młodzieży – aktywizacja społeczna i zawodowa
młodzieży i młodych dorosłych w kryzysie bezdomności”*

został dofinansowany ze źródeł Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej

- edukacyjna,
- kształtowanie postaw obywatelskich i przygotowanie do prawidłowego pełnienia ról społecznych.
- Wykorzystywanie i rozwijanie w pracy z młodzieżą metod edukacji pozaformalnej.
- Uzupełnienie rozwiązań systemowych w zakresie usamodzielnienia byłych wychowanków pieczy zastępczej i placówek dla nieletnich
 - wypełnienie luki poprzez zapewnienie ciągłości oddziaływań
- Promowanie wypracowanych i przetestowanych rozwiązań poprzez:
 - film dokumentalny;
 - Raport/ewaluację;
 - bieżące informacje na stronie FpD oraz profilu na facebooku;
 - kontakt z mediami.
- Promocja wolontariatu i podnoszenie kwalifikacji kadr poprzez umożliwienie udziału w projekcie wolontariuszom (studentom pracy socjalnej, pedagogiki resocjalizacyjnej) i wyodrębnienie zadań do samodzielnej realizacji.

Główne priorytety działań zostały wyznaczone na podstawie 9 letniego doświadczenia organizacji po DRUGIE w pracy z młodzieżą w kryzysie bezdomności. Fundacja po DRUGIE tworzy ofertę wspierania młodzieży na kilku poziomach: zabezpieczenia schronienia poprzez prowadzenie mieszkań treningowych, hostelu interwencyjnego; kierowaniu oferty specjalistycznej, uwzględniającej potrzeby rozwojowe i specyficzną sytuację życiową młodych osób w kryzysie bezdomności a także działania wspierające zmiany prawne oraz administracyjne względem osób młodych. Działania Fundacji są stale ewoluowane, co skutkuje poszerzaniem oferty w oparciu o zmieniające się potrzeby młodych dorosłych a także realizuje projekty międzynarodowe, zdobywając nowe narzędzia i metody pracy z osobami w kryzysie.

*Projekt „Strefa dla Młodzieży – aktywizacja społeczna i zawodowa
młodzieży i młodych dorosłych w kryzysie bezdomności”*

został dofinansowany ze źródeł Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej

Grupa docelowa – charakterystyka

Szacuje się, że w Polsce w 2017 r. było ponad 33 tysiące osób bezdomnych, co wskazywałoby na zmniejszenie skali bezdomności o 2,7 tys. osób od 2015 r. W ramach ogólnopolskiego liczenia bezdomnych uwzględnione zostały kryteria płci, wieku, wykształcenia, przyczyn bezdomności, miejsca aktualnego pobytu, czasu trwania kryzysu oraz źródła dochodu. Badanie po raz kolejny pokazało, że największą liczbę osób bezdomnych stanowią mężczyźni między 41 a 60 rokiem życia.

Warto w tym miejscu zwrócić uwagę na przyjęte w badaniu kryteria wiekowe. Wskazują one, że w Polsce jest 1201 bezdomnych osób do 17 roku życia. Liczba osób młodych (18-26) znajdujących się w kryzysie bezdomności nie jest oszacowana, bowiem kolejną wyszczególnioną grupę wiekową stanowią osoby od 18 do 40 roku życia. Tak przyjęte kryteria przekładają się również na sposób tworzenia systemowego wsparcia i brak wyodrębnienia specjalistycznych narzędzi pomocy kierowanych do grupy młodych dorosłych.

Mówiąc o młodych osobach znajdujących się w kryzysie bezdomności należy mieć na uwadze następujące czynniki, które pokazują, iż grupa ta nie powinna być traktowana w sposób tożsamy z osobami dorosłymi:

- młody wiek i niedojrzałe postawy; nastawienie na to co dzieje się tu i teraz – myślenie magiczne, niewielka refleksyjność;
- brak doświadczenia życiowego – często posiadanie jedynie negatywnych doświadczeń związanych z nieprawidłowym funkcjonowaniem środowiska rodzinnego, brak wzorców pozytywnych dorosłych;
- brak doświadczenia zawodowego i wysokie oczekiwania w zakresie przyszłej pracy (np. dobre zarobki przy niskich kwalifikacjach);

*Projekt „Strefa dla Młodzieży – aktywizacja społeczna i zawodowa
młodzieży i młodych dorosłych w kryzysie bezdomności”*

został dofinansowany ze źródeł Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej

- brak doświadczenia i umiejętności w funkcjonowaniu w środowisku otwartym („placówkowe” dzieciństwo);
- konieczność podejmowania dalszej edukacji (czasem uniemożliwiająca aktywizację zawodową);
- nastawienie na zabawę i przyjemne życie wynikające zarówno z wieku jak i braku doświadczenia trudów dorosłego życia;
- brak znajomości systemu wsparcia, obowiązków obywateli – np. podatki, brak wiedzy na temat konieczności ubezpieczenia się („jestem młody, nic mi nie dolega”);
- duże ryzyko niewłaściwego startu w dorosłość przekładające się na uzależnienie, przestępczość.

Młodzież, której dotyczy proponowane zadanie stanowi osobną, specyficzną grupę odbiorców. Nastolatki wkraczający w dorosłe życie i młodzi dorośli będą wymagać innych oddziaływań, niż osoby dorosłe silnie osadzone w określonych schematach i posiadające doświadczenie życiowe.

Młodzież doświadczająca trudnych sytuacji w dzieciństwie (przemoc, porzucenie przez figury przywiązania, pobyt w rodzinie dysfunkcyjnej), jednocześnie znajdująca się w okresie konfliktów z dorosłymi, często jest bardzo nieufna w szczególności wobec oferty instytucjonalnej. Jak wynika z badań przeprowadzonych przez Instytut Psychologii Zdrowia jedynie 9% młodzieży doświadczającej przemocy domowej zwróciłoby się po pomoc do wychowawcy klasy/nauczyciela, tylko 12% do psychologa czy pedagoga szkolnego, 5% szukałoby pomocy u katechety czy księdza. Brak kierowania się po pomoc do dorosłych posiadających specjalistyczną wiedzę i znajomość narzędzi wsparcia prowadzi do jeszcze większego osamotnienia i bezradności, które mogą z kolei powodować podejmowanie niewłaściwych decyzji (ucieczki z domu/placówki, opuszczanie szkoły, używki).

*Projekt „Strefa dla Młodzieży – aktywizacja społeczna i zawodowa
młodzieży i młodych dorosłych w kryzysie bezdomności”*

został dofinansowany ze źródeł Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej

Dodatkowym obciążeniem względem prawidłowego wejścia w dorosłość jest fakt, iż większość osób uczestniczących w działaniu nie posiada jakiegokolwiek wsparcia – są byłymi wychowankami pieczy zastępczej. Nie mają kontaktu z rodziną biologiczną - nie znają jej bądź nie chcą utrzymywać z nią kontaktu. Najczęściej deklarowane powody to szeroko rozumiane dysfunkcje rodzinne, począwszy od uzależnień, po przemoc czy nadużycia seksualne. Brak relacji w dzieciństwie i podczas dojrzewania skutkuje zaburzeniami więzi podopiecznych – w życiu dorosłym nie potrafią nawiązywać relacji, cechując się stylami poza bezpiecznymi bądź lękowo-ambivalentnymi. Skutkuje to dużymi stratami własnymi – poczuciem osamotnienia, skrzywdzenia bądź bezradności i braku zaufania do świata dorosłych. Wpływa to również na ich funkcjonowanie w relacjach zawodowych, społecznych – z trudem mieszczą się w rolach społecznych i z realizowaniem oczekiwań.

W momencie ukończenia 18 roku życia (u większości przypadków beneficjentów działania) następowało tzw. przymusowe usamodzielnienie:

„Przez 18-stkę odbywały się luźne rozmowy o tym, że będę musiał się wynieść. Słyszałem, że mam się zastanowić co mam dalej robić, gdzie zamieszkać, za co będę jadł. Skąd miałem to wiedzieć? Nikt mnie tego nie nauczył. Nie byłem orłem w szkole, bardziej interesowali mnie znajomi. Zresztą, w szkole tego nie uczą. Ja po prostu chciałem już nie musieć tam być. Chciałem żyć tak jak inni. Więc zabrałem swoje rzeczy, zmieściły się w jednej torbie. Wychowawczynie sprawiały wrażenie, jakby odczuwały ulgę, że już nie będę sprawiał im problemów.

Zadzwoiłem do kolegi, czy mnie nie przenocuje. Udało mi się tak żyć przez kilka miesięcy. Byłem z siebie dumny, że na przekór wszystkim sobie poradziłem.

*Projekt „Strefa dla Młodzieży – aktywizacja społeczna i zawodowa
młodzieży i młodych dorosłych w kryzysie bezdomności”*

został dofinansowany ze źródeł Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej

Sam. Teraz widzę, że było wręcz przeciwnie – dobre samopoczucie dawały mi narkotyki, imprezowanie – w końcu czułem się fajny i akceptowany, nikt nie patrzył na mnie jak na dzieciaka z bidula. Gdy zaczęło być krucho z kasą, zaczęło być krucho ze znajomymi. Spałem w autobusach lub na klatkach.”

Samodzielne próby usamodzielnienia, oparte na sieci znajomych, często korelują z występowaniem zespołu uzależnienia wśród odbiorców projektu. Początkowe eksperymentowanie dość szybko (w perspektywie kilku miesięcy) zamienia się w nadużywanie substancji, a finalnie – zespołem uzależnienia. Młodzież często popełnia przestępstwa, by móc zdobyć pieniądze na narkotyki bądź na wynajem łóżka w hostelu robotniczym.

Mając 18-19 lat, są uzależnieni, ciężą nad nimi sprawy karne bądź komornicze. Należy podkreślić, iż wśród beneficjentów były osoby zmagające się zaburzeniami psychiatrycznymi. Brak opieki medycznej, oddziaływań terapeutycznych przy ryzykownym stylu życia w wręcz chronicznym napięciu powodował pogłębienie trudności z radzeniem sobie.

Problemy dotyczące wskazanej grupy to przede wszystkim:

- brak wspierającego środowiska rodzinnego;
- brak lub niskie kwalifikacje zawodowe;
- trudności związane z adaptacją do życia w środowisku otwartym;
- brak wykształcenia;
- niskie umiejętności komunikacyjne i społeczne;
- uzależnienia;
- zaburzenia i choroby psychiczne;
- trudności w panowaniu nad emocjami;
- demoralizacja;

*Projekt „Strefa dla Młodzieży – aktywizacja społeczna i zawodowa
młodzieży i młodych dorosłych w kryzysie bezdomności”*

został dofinansowany ze źródeł Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej

- zadłużenia i inne problemy z prawem.

Grupa docelowa – potrzeby

„Czego chciałem? Łóżka. Z pościelą, którą tylko ja używam. By szyby w oknach były całe i nie wiał przez nie wiatr. Trochę nie wierzyłem, że tak jest jak tu mówią. Że będę mógł stanąć na nogi. Ja chciałem chwilę odpocząć od ulicy. Bałem się strasznie, że tu zawałę. I będę musiał wrócić na noclegownię. Tak się stało. Zapitem i zaćpałem. Wylądowałem na noclegowni. Później dostałem miejsce w schronisku, gdzie nie było różowo. Lepiej niż w noclegowni, pewnie. Ale wciąż nie tak. Jak w przechowalni. Niby mogłem tam być, ale nie czułem, żebym mógł coś osiągnąć. Nakazy, zakazy. Znów czułem się jak w ośrodku. Chciałem pracować, a nie obierać ziemniaki dla kilkudziesięciu osób dzień w dzień. W końcu trafiłem z powrotem do hostelu. Znów miałem moje łóżko i pościel. Tym razem chciałem więcej, doceniłem tą pomoc. Nie chciałem już odpoczywać od ulicy – byłem nią przemęczony. Chciałem na nią nigdy nie wracać – dalej tego chcę – więc teraz współpracuje z asystentem. Wie pani. Tak uczciwie. Pracuję, chodzę na terapię. Rozmawiam o tym, gdy czuję, że mnie nosi w środku. To nowe. Mieć kogoś, z kim można porozmawiać. Uczę się zaufania. Idę do przodu.

*Projekt „Strefa dla Młodzieży – aktywizacja społeczna i zawodowa
młodzieży i młodych dorosłych w kryzysie bezdomności”*

został dofinansowany ze źródeł Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej

W budowaniu oferty pomocowej istotne jest, by działania bezpośrednio i w sposób adekwatny odpowiadały na indywidualne potrzeby beneficjenta. Potrzeby odbiorców można określić w następujący sposób:

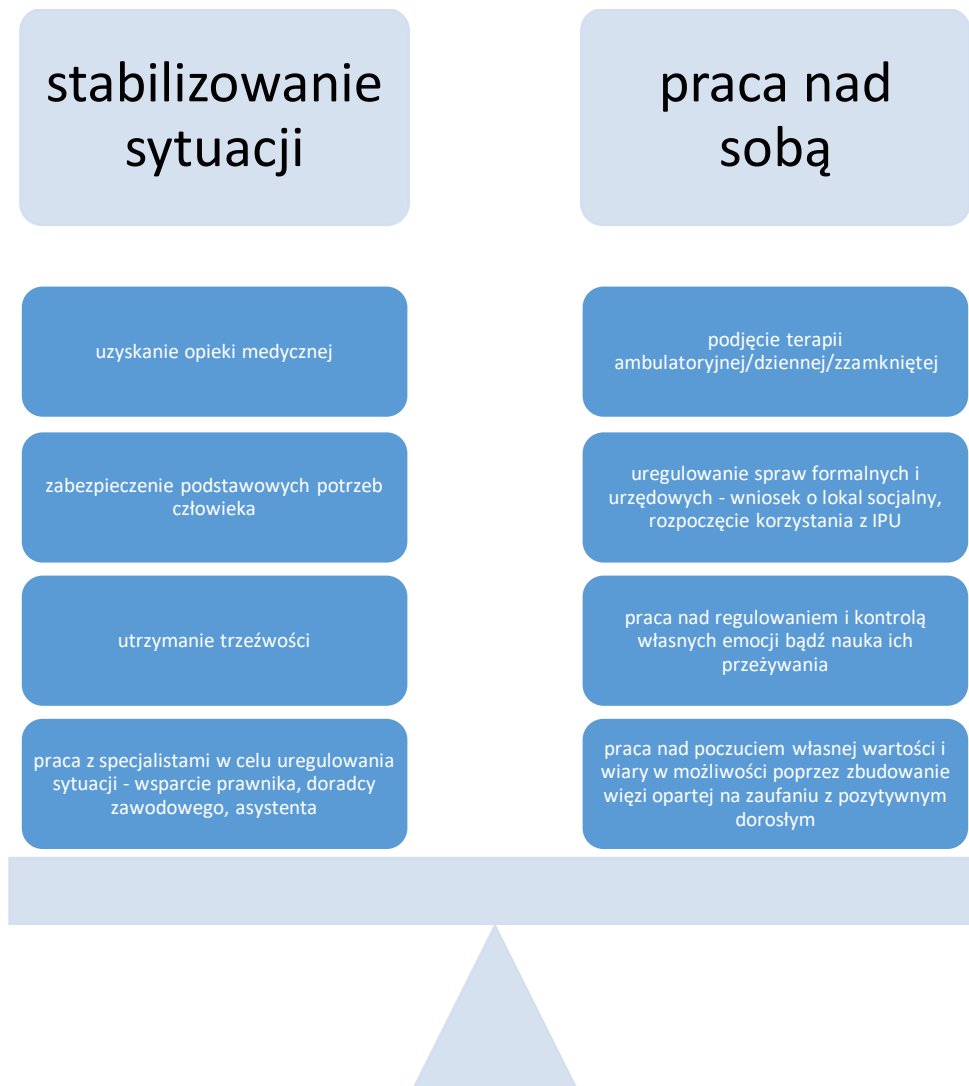
- praca nad zmniejszeniem poczucia bezradności, braku sprawczości względem swojej sytuacji życiowej – wzmacnianie poczucia własnej wartości i wiary we własne możliwości
- nawiązanie relacji z tzw. pozytywnym dorosłym, który będzie towarzyszył w procesie zmian oraz podpowiadał rozwiązania a także motywował to ich podejmowania
- zabezpieczenie schronienia w myśl idei, iż dom jest punktem wyjścia do pozytywnych zmian,
- włączanie osoby w kryzysie do działań społecznych – przeciwdziałanie poczuciu, iż „nie zasługuję/nie wypada mi/ wstydzę się”; uczenie się spędzania wolnego czasu w sposób konstruktywny
- u osób uzależnionych – podjęcie oddziaływań terapeutycznych i rozpoczęcie procesu trzeźwienia, posiadanie osoby wspierającej te wysiłki; w przypadku osób z zaburzeniami psychicznymi – opieka medyczna oraz podjęcie działań o charakterze terapeutycznym, przede wszystkim ustabilizowanie zdrowia psychicznego i rozpoczęcie terapii farmakologicznej
- uzyskanie swojego miejsca, poczucia przynależności i bezpieczeństwa.

Idealnym rozwiązaniem byłaby o wiele wcześniejsza interwencja (np. w momencie opuszczania domu dziecka, bądź w przypadku osób bez doświadczenia pieczy zastępczej – interwencja służb reintegracji społecznej w dysfunkcyjną rodzinę), by móc zapewnić ciągłość i wsparcie przez podtrzymywanie oddziaływań w pierwszej próbie usamodzielnienia. Jednakże, są to rzadkie przypadki – młodzież zgłaszająca się do organizacji jest już w procesie pogłębionej spirali strat.

*Projekt „Strefa dla Młodzieży – aktywizacja społeczna i zawodowa
młodzieży i młodych dorosłych w kryzysie bezdomności”*

został dofinansowany ze źródeł Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej

Każdy beneficjent przy współpracy z asystentem, budował indywidualny plan readaptacji społecznej, dostosowywany do jego indywidualnej sytuacji życiowej. Nie była to zatem jednolita oferta wsparcia dla wszystkich uczestników projektu.

Projekt „Strefa dla Młodzieży – aktywizacja społeczna i zawodowa młodzieży i młodych dorosłych w kryzysie bezdomności”

został dofinansowany ze źródeł Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej

Praca z uczestnikami odbywała się na kilku poziomach:

1. Diagnoza i zabezpieczenie podstawowych potrzeb (skierowanie do noclegowni, schroniska, hostelu pracowniczego, mieszkania treningowego).
2. Oddziaływania pedagogiczne i praca socjalna – każdy uczestnik posiadał swojego asystenta, który wspólnie z nim tworzył plan działania oraz wspierał uczestnika w regulowaniu jego sytuacji życiowej (np. przygotowanie wniosku o lokal socjalny, pomoc w prawidłowym korzystaniu z narzędzi usamodzielnienia itp.).
3. Aktywizacja zawodowa – wspierana przez asystentów i doradcę zawodowego, jak również Urząd Pracy i dostępną ofertę podnoszenia kwalifikacji zawodowych, odbywania staży oraz podjęcia pracy.
4. Budowanie kompetencji społecznych i zawodowych – poprzez pracę z asystentem oraz udział w warsztatach podnoszących kompetencje tzw. miękkie oraz udział w wyjściach edukacyjno-kulturalnych.
5. Pokonywanie indywidualnych trudności – wsparcie psychologiczne i terapia uzależnień; pomoc prawna.

Warto podkreślić, iż podstawą do zrealizowania danej ścieżki jest praca na relacji. Rolą asystenta było motywowanie do podejmowania działań, ale również (w pewnym stopniu) kontrolowanie i monitorowanie przebiegu aktywności. Przy całej chęci do pracy nad sobą, podejmowania wysiłków oraz uczenia się nowych ról, należy pamiętać, iż większość uczestników działania wykazywała pewne znaczki demoralizacji i nie posiadała konstruktywnych wzorców. Często też próbowała manipulować, naginać rzeczywistość by uniknąć konsekwencji (np. gdy łamała

*Projekt „Strefa dla Młodzieży – aktywizacja społeczna i zawodowa
młodzieży i młodych dorosłych w kryzysie bezdomności”*

został dofinansowany ze źródeł Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej

regulamin, trzeźwość) – były to metody radzenia sobie wyuczone wcześniej – w dysfunkcyjnym domu bądź instytucji. Zatem, oprócz motywowania i kontrolowania, praca asystenta z beneficjentem często wymagała pracy u podstaw i uczenia o wartościach – takich jak uczciwość, przyzwoitość, moralność czy umiejętności przyjmowania konsekwencji. Utrzymanie wszystkich obszarów w jednej relacji było trudne, ale i przynosiło pożądane efekty.

Początkowo czułam się oszołomiona. Dzień wcześniej spędziłam noc w autobusie. Byłam przerażona. Nie wiedziałam gdzie pójść. Nie mogłam wrócić do domu. Tam było jeszcze gorzej.

Nikt nie chciał mi pomóc. Byłam sama, a to miasto jest takie wielkie. I ciemne. Byłam kilka dni na ulicy już. Gdy przyszłam do Fundacji, nie rejestrowałam co się dzieje. Z godziny na godzinę miałam miejsce do spania. Gdzie była łazienka, kuchnia. Było ciepło. Następnego dnia miałam wstępny plan działania, mojej pracy. Nie wierzyłam. Zajęło mi sporo czasu, by uwierzyć, że nie jestem na straconej pozycji. Przyznaję, na początku realizowałam zadania, ale nie z własnej chęci. Czułam, że to tylko zajmie mi czas, a skończy się jak zwykle. Ale spróbowałam. Po kilku tygodniach zaczęłam widzieć, że naprawdę kilka rzeczy zaczęło się rozwiązywać. Widziałam, że moje wysiłki przynoszą jakiś sens. Wtedy zaczęłam działać sama z siebie. Pracowałam naprawdę dużo nad sobą. Dalej pracuję. Ale to, jaka byłam kilka miesięcy temu, a jaka jestem teraz – szok, jaka zmiana. Za kilka miesięcy zaproszę Panią na kawę, do mojego własnego mieszkania. Da pani wiarę? I zaczęłam lubić jeżdżenie autobusami. Już mi się

*Projekt „Strefa dla Młodzieży – aktywizacja społeczna i zawodowa
młodzieży i młodych dorosłych w kryzysie bezdomności”*

został dofinansowany ze źródeł Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej

nie kojarzą z przetrwaniem nocy w zimie. Teraz lubię nimi jeździć, bo wiem, że jadę w konkretne miejsce i w konkretnym celu. A z powrotem – do domu.

Działania kierowane do młodzieży

Na podstawie doświadczeń organizacji w pracy z młodzieżą w kryzysie bezdomności, w projekcie uwzględniono następujące zadania:

Praca specjalistów

Asystent

Każdy uczestnik (w przypadku osób wymagających długofalowego wsparcia) miał przydzielonego asystenta, który w trybie codziennym, bieżącym wspierał beneficjentów w pokonywaniu trudności. Duże znaczenie miały oddziaływania motywacyjne, miękkie – co wymagało również wypracowania zasad relacji i czasu by zbudować zaufanie. Wynikało to z tego, iż lwia część beneficjentów miała zaburzenia stylów więzi (poza bezpieczne, lękowo-ambiwalentne). Nawiązanie bezpiecznej, konstruktywnej relacji opartej na zaufaniu i partnerskości było podwaliną do jakichkolwiek dalszych działań. Asystent pilotował uczestników, budując z nimi plany readaptacji, motywując do podejmowania działań a także tworząc interdyscyplinarną ofertę poprzez współpracę z innymi jednostkami służb reintegracji społecznej.

Asystenci odpowiadali za rekrutację do projektu, przeprowadzenie wstępnej rozmowy, sporządzenie diagnoz na których podstawie budowany był indywidualny plan działania i readaptacji. Nadzorowali również hostel i dbali o bezpieczeństwo mieszkańców – co jest

*Projekt „Strefa dla Młodzieży – aktywizacja społeczna i zawodowa
młodzieży i młodych dorosłych w kryzysie bezdomności”*

został dofinansowany ze źródeł Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej

konieczne w sytuacji zakwaterowania osób zmagających się z wieloma trudnościami życiowymi. Asystenci prowadzili działania motywacyjne uczestników do konstruktywnych aktywności, podejmowania zadań zmierzających do stabilizacji sytuacji życiowej; weryfikował i monitorował przebieg wsparcia. Rolą asystenta było również utrzymywanie kontaktów ze służbami zaangażowanymi w sytuację podopiecznego; odbywały się interdyscyplinarne spotkania i konsultacje. Asystent pośredniczył również w doborze zewnętrznej oferty wsparcia, wykraczającej poza możliwości organizacji – np. uzyskanie miejsca na oddziale zamkniętym leczenia uzależnień. Zabezpieczał również sytuację bytową podopiecznych – organizował pomoc rzeczową, żywność oraz darowizny społeczne (zbiórki) na rzecz swoich podopiecznych.

Asystenci prowadzili przypisanych do siebie podopiecznych (średnio ok. 8 osób na jedną osobę w danym okresie czasu), pilotując ich sprawy oraz motywując do konstruktywnych działań. Ze względu na różne zaburzenia psychiczne podopiecznych, model pracy z każdym z nich przybierał inną formę uwzględniającą ich mocne strony oraz ograniczenia – często poznawcze. Ze względu na szerokie spektrum trudności młodzieży (zaburzenia psychiatryczne, niepełnosprawność intelektualna bądź fizyczna, zaburzenia wynikające z uszkodzeń struktur mózgowych – jeden uczestnik był ofiarą wypadku samochodowego, podczas którego doznał uszkodzeń mózgu – działania były na bieżąco konsultowane z specjalistami w danym zakresie, np. z psychiatrami, oligonofenopedagogami, neuropsychologami, seksuologami.

Należy podkreślić, iż praca z uczestnikami odbywała się głównie na relacji. W wielu przypadkach (nawet większości) zbudowanie tej relacji wymagało dużej ilości czasu; proces mógł trwać nawet kilkanaście tygodni. Wynika to z zaburzeń stylów więzi z dzieciństwa i adolescencji oraz negatywnymi doświadczeniami z osobami dorosłymi. Zbudowanie zaufania było najtrudniejszym zadaniem asystenta. Relacja była niezbędna do prób modyfikacji pewnych decyzji uczestników, które w perspektywie mogły być dla nich destruktywne (np. wcześniejsze usamodzielnienie się i wyprowadzenie do znajomych oferujących łóżko, przy czym znajomi byli również uzależnieni od

*Projekt „Strefa dla Młodzieży – aktywizacja społeczna i zawodowa
młodzieży i młodych dorosłych w kryzysie bezdomności”*

został dofinansowany ze źródeł Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej

substancji psychoaktywnych). Często zmiana tej decyzji opierała się właśnie na zaufaniu do asystenta i wiary w to, iż ich rady oraz wskazówki mają pewne uzasadnienie.

Psycholog

W projekcie „Strefa dla młodzieży” szesnastu uczestników skorzystało ze wsparcia psychologicznego, w tej grupie było pięć kobiet i jedenastu mężczyzn. Przez cały cykl projektu regularnie tj. średnio 3-5 razy w miesiącu korzystało pięciu uczestników, pozostali również systematycznie, ale przez krótszy okres – ok. 2-3 miesiące. Powtarzającymi się wątkami rozmów z psychologiem były problemy w rodzinie, trudności w przystosowaniu emocjonalnym, problemy w relacjach, konflikty rówieśnicze, konflikty z prawem. Rzadziej, bo tylko podczas czterech spotkań poruszano sprawy dotyczące konfliktów w pracy, gdyż większość korzystających ze wsparcia poszukiwało pracy i tylko nieliczni podjęli stałe zatrudnienie. Zdecydowanie najczęstszym tematem rozmów (wątek ten przewijał się w 24 rozmowach) były problemy w relacjach dotyczące szczególnie nawiązywania i podtrzymywania bliskich związków. Najczęściej diagnozowanym schematem w funkcjonowaniu osób zgłaszających się do psychologa była deprivacja emocjonalna i brak poczucia stabilności więzi, co powodowało dysfunkcyjne sposoby radzenia sobie - zazwyczaj poprzez unikanie i potwierdzanie psychologicznych pułapek. Podczas spotkań konfrontowano uczestników ze zniekształceniami poznawczymi, którym ulegają i zachęcano do zmiany myślenia i przeżywania widocznego również w ich codziennym zachowaniu.

Początkowo bardzo nie chciałem iść do psychologa. Miałem ich multum, w każdym ośrodku, w którym byłem. Robiłem testy, których nie rozumiałem. Później słyszałem co ze mną nie tak. Kazali mi mówić o uczuciach. Od razu. Gdy

Projekt „Strefa dla Młodzieży – aktywizacja społeczna i zawodowa młodzieży i młodych dorosłych w kryzysie bezdomności”

został dofinansowany ze źródeł Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej

nie chciałem, miałem nagonkę od kierownika internatu, że nie współpracuję. Tym bardziej nie chciałem z nimi rozmawiać. Zresztą, gdy próbowałem, nie następowało to co zawsze gadali: poczujesz się lepiej. Będzie ci łatwiej, jak się wygadasz.

A nie było.

W Fundacji też nie chciałem, ale w końcu spróbowałem. Było inaczej. Mówiłem tyle, ile chciałem. Nikt tego później nie rozpowiadał. Nie dostawałem bata za przyznawanie się do czegoś psychologowi. Później zacząłem chcieć mówić o sobie. Zaczęliśmy od moich zainteresowań. Wydawało się to prawdziwe. Czułem, że ktoś się mną interesuje, a nie myśli, kiedy minie czas na spotkanie. Coraz lepiej sobie radzę. Choć jest ciężko, gdy rozmawiam o tym co było wcześniej. Ale też trochę łatwiej. Bo nie jestem sam.

Terapeuta uzależnień

Uczestnicy mający doświadczenie z substancjami psychoaktywnymi odbywali konsultację z terapeutą uzależnień celem zdiagnozowania swojej sytuacji pod kątem uzależnienia. Pod tym względem da się wyróżnić 3 postawy uczestników:

- osoby będące w zaprzeczeniu: uczestnicy mieli trudność w zaakceptowaniu faktu uzależnienia. Posiadali starannie wypracowane mechanizmy obronne, które utrudniały konfrontację z rzeczywistością – bagatelizowali stan uzależnienia, zaprzeczali stratom oraz dalszym konsekwencjom zażywania substancji psychoaktywnych, utrzymując, iż posiadają kontrolę nad

*Projekt „Strefa dla Młodzieży – aktywizacja społeczna i zawodowa
młodzieży i młodych dorosłych w kryzysie bezdomności”*

został dofinansowany ze źródeł Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej

przyjmowaniem narkotyków. Praca z tą grupą odbywała się przełamywaniu błędnych wyobrażeń i na przełamywaniu błędnych przekonań. Była to praca metodą małych kroków.

- osoby zdające sobie sprawę z poziomu uzależnienia, jednocześnie potrzebujący stałej motywacji do podjęcia oddziaływań terapeutycznych oraz utrzymania procesu trzeźwienia,

- osoby, mające doświadczenia pobytu w ośrodkach leczenia uzależnień, znające swoje schematy zażywania oraz narzędzia radzenia sobie w zapobieganiu nawrotów, zmagające się jednocześnie z utrzymaniem trzeźwości – była to praca podtrzymująca i wzmacniająca wypracowane wcześniej strategie, przy bieżącej ich modyfikacji do aktualnej sytuacji życiowej uczestnika.

Terapeuta, oprócz konsultacji diagnostycznych, prowadził stałą terapię u osób, u których ta forma wsparcia była właściwa (np. nie było wskazań do podjęcia dziennej terapii bądź umieszczenia w ośrodku zamkniętym). W pozostałych przypadkach terapeuta był odpowiedzialny (przy współpracy z asystentem prowadzącym) za zorganizowanie dalszej formy terapii – np. konsultowanie się z ośrodkiem leczenia uzależnień, wybór ośrodka bądź terapii, uzyskanie skierowania oraz podtrzymywanie procesu trzeźwienia przez kontakt telefoniczny z beneficjentami, którzy zdecydowali się na taki krok.

Terapeuta pracował również interwencyjnie – w sytuacjach nawrotowych konsultował uczestników telefonicznie, poza dniem swojego dyżuru.

Prawnik

W projekcie „Strefa dla młodzieży” z regularnej pomocy prawnej korzystało co najmniej 10 osób, u kilku dodatkowych przeprowadzone zostały konsultacje w celu ustalenia sytuacji prawnej i możliwych rozwiązań. Do sukcesów można zaliczyć przede wszystkim fakt, że młodzież chętnie

*Projekt „Strefa dla Młodzieży – aktywizacja społeczna i zawodowa
młodzieży i młodych dorosłych w kryzysie bezdomności”*

został dofinansowany ze źródeł Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej

korzysta z pomocy prawnika, co wynika z rosnącego poczucia odpowiedzialności i chęci uregulowania swojej sytuacji. Głównymi problemami są niestety zadłużenia, prowadzone postępowania komornicze i sprawy sądowe wynikające z niespłaconych rat kredytów czy korzystania z komunikacji publicznej bez biletu. Co najmniej dwie osoby nie tylko uzyskały ugody ze swoimi wierzycielami, ale również rozpoczęły regularne spłacanie zadłużeń. Przy ścisłej współpracy z doradcą zawodowym (uzyskanie pracy i stałego źródła utrzymania), a czasem również terapeutą uzależnień (skierowania na terapie, które przerywają możliwość regularnego spłacania zadłużeń) coraz częściej udaje się przynajmniej częściowo obniżyć kwoty zadłużeń. Działania prawniczki miały również charakter edukacyjny – dotyczący wartości i braniu odpowiedzialności za swoje działania względem przepisów prawa.

Warto podkreślić, iż część rezultatów działań prawnych nie znalazła się w ujęciu ewaluacji. Wynika to z czasu pracy i procedowania spraw w urzędach i sądach. W przypadku udziału prawnika metodą konsultowania decyzji i dalszych kroków w sprawach sądowych, na odpowiedź trzeba było czekać kilka miesięcy. Zakłada się, że realny obraz pracy prawnika będzie można określić kilka miesięcy po zakończeniu projektu. Ważnym elementem jest fakt, iż działania w organizacji kierowane do młodzieży mają charakter stały – bez względu na fakt finansowania czy nie. Młodzież uzyskała zapewnienie, iż w przypadku spraw tzw. „ciągnących się w nieskończoność” będzie miała stałe wsparcie w tym zakresie.

Nie wiedziałem ile mam toczących się spraw, ile mam zadłużeń. Nie chciałem tego wiedzieć, poza tym jeśli już dostawałem jakieś pismo, nie wiele z niego rozumiałem. Paragrafy. Dziwne słowa, których nie znałem.

Za każdym razem, gdy na ulicy spisywała mnie policja, myślałem, że stanie mi pikawa.

*Projekt „Strefa dla Młodzieży – aktywizacja społeczna i zawodowa
młodzieży i młodych dorosłych w kryzysie bezdomności”*

został dofinansowany ze źródeł Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej

Bałem się, że wyskoczę na bębnie na czerwono. Nie jest tak, że myślałem, że jeśli się nie będę tym interesował, sprawy znikną jak za dotknięciem czarodziejskiej różdżki. Po prostu miałem inne priorytety. Zdobyć narkotyków. Znaleźnię miejsce na spędzenie nocy. Układy ze znajomymi. Błędne koło to było. Gdy już wiedziałem, że dalej tak nie wytrzymam i poprosiłem o pomoc, to był hardkor. Musiałem stanąć twarzą w twarz z konsekwencjami. Bałem się, że wrócę do pierdła tak czy siak. I okazało się, że nie było tak źle. Pisaliśmy pisma, czekaliśmy na odpowiedzi. I nie siedzę, spłacam zadłużenia, odrabiam prace społeczne. Opinie z fundacji o tym, że się staram naprawiać swoje błędy pomogły. Jestem na wolności.

Wsparcie w postaci zakwaterowania interwencyjnego

Hostel interwencyjny działał regularnie na przestrzeni 10 miesięcy. Zapotrzebowanie na zakwaterowanie było większe, niż zakładano na etapie przygotowywania projektu. Z tej formy wsparcia skorzystało 26 osób. W jednym pokoju mogło przebywać 5 osób. Był to pokój o charakterze sypialnianym. Uczestnicy posiadali dostęp do salonu, kuchni, łazienki i altanki ogrodowej. Przy ochłodzeniu pogodowym, w miarę możliwości finansowych, dokwaterowywano beneficjentów do innych hosteli, które prowadził właściciel hostelu, z którym organizacja nawiązała stałą współpracę.

Ze względu na szczególnie trudną sytuację mieszkaniową uczestników projektu, szczególny nacisk kładziono na natychmiastowe zakwaterowanie – by przerwać pobyt na ulicy, a zatem nieustające poczucie zagrożenia czy odseparować od dysfunkcyjnej, przemocowej rodziny. Znaczną część

*Projekt „Strefa dla Młodzieży – aktywizacja społeczna i zawodowa
młodzieży i młodych dorosłych w kryzysie bezdomności”*

został dofinansowany ze źródeł Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej

podopiecznych stanowiły osoby z pieczy zastępczej, które w dniu 18 urodzin musiały opuścić placówkę opiekuńczo-wychowawczą bądź resocjalizacyjną, jednocześnie nie mając miejsca, do którego mogli się udać. Kilka tygodni bądź miesięcy spędzali na ulicy lub korzystali z „wsparcia” znajomych (często również uzależnionych), co powodowało pogłębienie już istniejących problemów.

Celem zabezpieczenia stałego podopiecznych realizowane były działania zmierzające do pełnej stabilizacji – poprzez uzyskanie miejsca w schronisku, mieszkaniu treningowym czy też miejsca w ośrodku leczenia uzależnień z programem rocznym. W przypadku osób, które posiadały większe zasoby oraz mniej skomplikowaną sytuację, celem działań było stworzenie miejsca jako tzw. trampoliny – by ustabilizować sytuację na tyle, by móc się usamodzielnąć poprzez wynajem pokoju bądź dotrzeć do okresu przyznania lokalu socjalnego.

Ideą zakwaterowania w hostelu, oprócz natychmiastowości uzyskania schronienia (zgodnie z pryncypiami Housing First) były próby ochrony młodzieży przed korzystaniem z instytucjonalnego wsparcia dla osób w kryzysie bezdomności (takie jak schroniska, jadłodajnie, noclegownie), by nie wzmacniać ich w roli osoby bezdomnej. Jednakże, w kilku przypadkach było to niezbędne - np. w przypadku osób z zaburzeniami bądź niepełnosprawnością intelektualną, którzy potrzebowali wsparcia 24h/dobę bądź osób, które zmagaly się z uzależnieniem, ale nie były gotowe na podjęcie decyzji o terapii leczenia uzależnień w trybie zamkniętym.

Z zakwaterowania interwencyjnego skorzystało ponad 26osób. Wstępne założenia odnoszące się do liczby osób korzystających z wsparcia w postaci zakwaterowania interwencyjnego były niedoszacowane ponad 3 krotnie – w ciągu 10 miesięcy 26 osób uzyskało schronienie w hostelu interwencyjnym. Średni okres pobytu wahał się w okolicy 2 miesięcy, najkrócej – tydzień. W zależności od przebiegu wsparcia, uczestnicy otrzymywali propozycje dalszych działań celem zabezpieczenia dachu nad głową a także uzyskaniem bardziej specjalistycznego wsparcia – bądź

*Projekt „Strefa dla Młodzieży – aktywizacja społeczna i zawodowa
młodzieży i młodych dorosłych w kryzysie bezdomności”*

został dofinansowany ze źródeł Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej

w przypadku mieszkań treningowych – podwyższenia standardów zamieszkania oraz rozpoczęcia przygotowań do usamodzielnienia. Każdy uczestnik zobowiązywał się do przestrzegania regulaminu, który oscylował wokół utrzymywania trzeźwości, realizacji indywidualnego planu działań oraz podjęcia działań stabilizujących swoją sytuację.

9 osób korzystało z zakwaterowania w sposób długofalowy (ok. 3-4 miesiące); reszta uczestników korzystała z hostelu przez okres ok. 2 tygodni do 2 miesięcy – oczekując na przyznanie stałego miejsca pobytu np. w mieszkaniu treningowym, bądź w przypadku konieczności pogłębionego wsparcia – w schronisku bądź w ośrodku leczenia uzależnień.

Potrzebowałem czasu, by się przyzwycząić, że mam dach nad głową. Przez pierwsze dwa dni nie mogłem spać. Było mi za ciepło. Za wygodnie. Za miękko. Za cicho. Cały czas oczekiwałem, że ktoś wpadnie nagle do pokoju, każe mi wyjść.

Dopiero po tygodniu przespałem całą noc.

Pomoc rzeczowa

Pomoc rzeczowa była znacząca dla uczestników projektu. Ze względu na ryzykowny styl życia uczestników i konieczność stałej zmiany miejsca pobytu (od znajomych do znajomych, spanie na kłatkach czy w autobusach), uczestnicy musieli być w stałej gotowości do zabrania swoich rzeczy i opuszczenia danego miejsca. Skutkiem tego było to, iż nie mogli posiadać dużej ilości

*Projekt „Strefa dla Młodzieży – aktywizacja społeczna i zawodowa
młodzieży i młodych dorosłych w kryzysie bezdomności”*

został dofinansowany ze źródeł Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej

prywatnych rzeczy; oczywiście, inną sprawą był fakt, zwłaszcza wśród osób uzależnionych, często po prostu je gubili. Dużo osób deklarowało, że padło ofiarą kradzieży.

Z tego powodu cały dobytek najczęściej mieścił się w jednej torbie. W ramach pomocy rzeczowej uczestnicy mogli uzyskać wsparcie w np. wyrabianiu zdjęć do dowodów, zakupu odzieży, leków, kart miejskich, ale przede wszystkim – w wyżywieniu.

Uczestnicy byli zabezpieczani względem potrzeb żywnościowych (otrzymywali artykuły tzw. na wynos, które mogą ugotować w miejscu pobytu, a w razie braku takiej możliwości, otrzymywali art. suche i półsuche). Codziennie w siedzibie organizacji były przygotowywane obiady, co łączyło się z działaniami edukacyjnymi i wzmacnianiem pracy na relacjach.

Warto podkreślić, iż jednym z celów projektu było włączanie młodzieży do społeczeństwa, co wiązało się z działaniami zmierzającymi do osłabienia poczucia bycia osobą w kryzysie bezdomności. Skutkiem tego było założenie, by ochraniać młodzież przed korzystaniem z wsparcia instytucjonalnego bądź pozarządowego np. w postaci jadłodajni czy magazynów odzieżowych. Młodzież deklarowała również, iż jest to pewna granica dla nich:

Robiłam różne rzeczy, dużo złych także. Nie raz czułam się jak najgorszy człowiek na świecie. Jednak starałam się chociaż w małym stopniu wyglądać normalnie, by nikt nie zorientował się, że jestem bezdomna. Nawet jak żołądek mi się ścisnął z głodu, nie chciałam pójść do jadłodajni po zupeł. Nie wyobrażałam sobie siebie w długiej kolejce, z osobami, które mają po 60 lat, a wyglądają jakby urodzili się w zeszłym stuleciu, tacy są zaniedbani i w złym stanie. Nie chciałam być z nimi kojarzona. Mniej upokarzające było wyciąganie pieniędzy od przechodniów, np. pod pretekstem zbierania pieniędzy na bilet

Projekt „Strefa dla Młodzieży – aktywizacja społeczna i zawodowa młodzieży i młodych dorosłych w kryzysie bezdomności”

został dofinansowany ze źródeł Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej

przy Centralnym. Wolalam... nazwę to, zebrać. Nie byłam z tego dumna. Ale nie widziałam innego sposobu by przetrwać.

Młodzież, wspólnie z kadrą organizacji, planowała zakupy żywnościowe, przyrządzała posiłki a następnie jadła je przy wspólnym stole. Dla niektórych było to pierwsze takie doświadczenie. Rozmowa przy obiedzie, wypicie ciepłej herbaty i opowiadanie o tym jak minął dzień czy dzielenie się historiami z przeszłości. Miało to wymiar edukacyjny, a także budowało uczucie przynależności i bezpieczeństwa.

Wspieranie peer-edukacji: inicjatywy młodzieżowe

W ramach działań projektowych przewidziano inicjatywy młodzieżowe. W celu rozbudzenia aktywności młodzieży stworzona została możliwość organizowania przez nich własnych inicjatyw. W przeciwieństwie do działań aktywizujących, inicjatywy młodzieżowe miały dotyczyć działań na rzecz innych osób (mogą to być również osoby z grupy rówieśniczej).

Młodzież, przy wsparciu kadry i wolontariuszy, zorganizowała następujące aktywności, będące elementami dwóch inicjatyw:

- Pomoc w sprzątnięciu pogorzelniska – peer-edukatorzy zaangażowali się w pomoc rodzinie, która na skutek pożaru straciła dom. Przez kilka dni uczestniczyli w sprzątnięciu działki.
- Wsparcie Centrum Zdrowia Dziecka – sprzątnięcie terenu leśnego wokół obiektu,
- Pomoc przy budowie knajpki młodzieżowej, tworzonej przez rówieśników z zaprzyjaźnionej organizacji – uczestnicy pomagali kolegom i koleżankom w rozpoczęciu ich działalności (utworzenie miejsca nad Zalewem Zegrzyńskim), które docelowo miało stanowić ich pracę i sposób na utrzymanie się,

Projekt „Strefa dla Młodzieży – aktywizacja społeczna i zawodowa młodzieży i młodych dorosłych w kryzysie bezdomności”

został dofinansowany ze źródeł Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej

- Zorganizowanie szkolenia z zakresu pierwszej pomocy – uczestnicy zaprosili Ambulans z Serca do współpracy. Ratownicy przeszkolili ich w zakresie udzielania pierwszej pomocy.
- Udział w dyżurach patrolowych Ambulansu z Serca – liderzy działania wspierali zespół karetki podczas wyjazdów w tereny niemieszkalne, gdzie przebywają osoby w kryzysie bezdomności.

Młodzież chętnie uczestniczyła w inicjatywach, często podkreślając, iż dzięki nim docenili jak dużą poprawę w sytuacji życiowej osiągnęli. Szczególnie trudnym wydarzeniem było sprzątnięcie pogorzeliska („ja wiem, jak to jest stracić dom” – co powodowało powrót trudnych wspomnień), jednakże młodzież dotrzymała swojego zobowiązania. Odczuwali dużą radość z ciężkiej, fizycznej pracy i widzieli jej efekty. Znaczące były również wyjazdy w teren z Ambulansem, gdyż ponownie, młodzież przekazując dobro dalej, miała możliwość doceniania posiadania schronienia. Wyjazdy w tereny niemieszkalne wzmocniły poczucie, iż warto pracować nad poprawą sytuacją, by ponownie nie musieć korzystać z takiej formy schronienia.

Działanie było elementem budowania postaw peer-edukatorskich.

Wyjścia aktywizujące społecznie

Liderom młodzieżowym przekazano środki na organizację wyjść edukacyjno-kulturalnych. Ich zadaniem (przy wsparciu kadry) było ustalenie z grupą miejsca wyjścia, a także kontrola nad budżetem. Jednocześnie, wyjścia aktywizujące społecznie pełniły dwie funkcje: naukę spędzania czasu wolnego w sposób konstruktywny (zamiast włóczenia się po ulicach czy spędzania czasu w ryzykowny sposób) oraz pokazywały, iż warto jest starać się o pozytywne doświadczenia w życiu, które nie są związane z substancjami psychoaktywnymi.

*Projekt „Strefa dla Młodzieży – aktywizacja społeczna i zawodowa
młodzieży i młodych dorosłych w kryzysie bezdomności”*

został dofinansowany ze źródeł Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej

Miało to również wymiar edukacyjny – młodzież miała poczucie sprawczości a także, dzięki formie gratyfikacyjnej, widziała przełożenie swojej pracy w czymś konstruktywnym, a jednocześnie dającym radość i przyjemność. Kontrola budżetu wzmacniała ich odpowiedzialność – czuli, iż muszą planować i analizować różne możliwości. W ramach projektu odbyło się 5 wyjść: na basen, na trampoliny, na jazdę konną oraz turystyczny przejazd autobusem jak i również do pokoju zagadek.

Miło mi było poczuć się jak normalna osoba. Taka przeciętna. Czułam się po prostu normalnie. Nie widać po mnie, że jestem na bezdomce. Dbam o wygląd. Jak byliśmy na rozrywce, to naprawdę czułam się jak człowiek. Samej mnie nie stać, by poświęcić trzydzieści złotych na bilet. Głupio mi, gdy stawiają mi znajomi bilet do kina, odmawiam. Miałam taką myśl, że jak będę mieć lepszą pracę, to będzie to mój obowiązek. Wyjść raz na jakiś czas, zapłacić, mieć przyjemność. Odpocząć. Tak po dorostemu.

Warsztaty podnoszące kompetencje miękkie

32 osoby wzięły udział w warsztatach edukacyjno-profilaktycznych. Program był dostosowywany do potrzeb uczestników, aczkolwiek największe zainteresowanie budziły bloki z zakresu kompetencji społecznych oraz profilaktyki zdrowotnej. Warsztaty były prowadzone metodami edukacji pozaformalnej, by móc w jak największym stopniu zaaktywizować młodzież do pracy podczas zajęć. Tematy były elastyczne – trenerzy podczas zajęć dostosowywali się do bieżących potrzeb uczestników.

Łącznie wypracowano 60 godzin zajęć, podczas 14 spotkań:

*Projekt „Strefa dla Młodzieży – aktywizacja społeczna i zawodowa
młodzieży i młodych dorosłych w kryzysie bezdomności”*

został dofinansowany ze źródeł Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej

- kompetencje społeczne – 27 godzin zajęć – 6 spotkań grupowych;
- edukacja zdrowotna – 15 h zajęć – 3 spotkania grupowe;
- kompetencje obywatelskie – 12 h zajęć – 3 spotkania grupowe;
- trening pracy – 6 h zajęć – 2 spotkania grupowe.

Spotkania warsztatowe kształciły również liderów młodzieżowych, którzy wspierali trenerów podczas przeprowadzania zajęć. Dzięki temu mogli nauczyć się zarządzania procesem grupowym (w okrojonym obszarze, intuicyjnie), co mogli przełożyć potem na pracę własną i konstruktywne oddziaływania względem rówieśników.

Szczególnie ważnym aspektem było budowanie kompetencji społecznych i uczenie się komunikacji – grupa posiadała duże deficyty komunikacyjne, więc często była to praca od podstaw a także podstawowych wartości.

Podczas zajęć z kompetencji obywatelskich odbyło się np. spotkanie z zespołem Rzecznika Praw Obywatelskich podczas panelu młodzieżowego.

Dla młodzieży jest to pewna forma ćwiczenia siebie na przyszłość – w bezpiecznych warunkach mogą próbować wypracowywać w sobie pewne postawy i zachowania, a także uzyskiwać informację zwrotną.

Udział w filmie dokumentalnym

Kilkoro liderów projektowych zdecydowało się na wystąpienie w filmie dokumentalnym o bezdomności młodzieży i młodych dorosłych. Wymagało to dużej odwagi, ale także poczucia, że jest się gotowym dzielić swoją historią na forum – szczególnie w Internecie. Trudnością dla uczestników była możliwość, iż zostaną rozpoznani, jednakże wiedzieli również, iż doświadczenia

*Projekt „Strefa dla Młodzieży – aktywizacja społeczna i zawodowa
młodzieży i młodych dorosłych w kryzysie bezdomności”*

został dofinansowany ze źródeł Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej

bycia osobą w kryzysie bezdomności są częścią ich tożsamości. Widzieli potrzebę mówienia o tym, również dla osób, które to przez to przechodzą, a nie są stanie wyjść na prostą samodzielnie.

Materiał tworzono przez kilka miesięcy, zbierając bieżące spostrzeżenia w danym momencie życia uczestnika. Opowieść o ich doświadczeniach, a także o możliwości naprawy sytuacji, uzyskania pomocy i stanięcia na własne nogi była bardzo wyczerpująca emocjonalnie dla uczestników, jednakże też dawała poczucie dumy – zwłaszcza, gdy o problemach mówili w czasie przeszłym, podkreślając pracę, którą włożyli w stabilizowanie swojej sytuacji życiowej.

Mówienie o tym, co przeszłam, było trudne. Rozpłakałam się. Ale poczułam też, że być może pomogę tym innym. Że obejrzy to jakaś pani z OPSu, zanim odmówi komuś pomocy, bo „masz dwie rączki, możesz pracować”. Czasami jest trudno wyjść samemu. Miałam momenty, gdy naprawdę wierzyłam w to, że skończę jak moi rodzice. Ale nie skończyłam tak. Mam nadzieję, że moja historia pomoże innym. Bo pokazuje, że się da. Że można. Tylko potrzeba naprawdę dużej ilości wsparcia wokół siebie. I trzeba być gotowym do ciężkiej pracy. Kto nie gra, ten nie ma!

*Projekt „Strefa dla Młodzieży – aktywizacja społeczna i zawodowa
młodzieży i młodych dorosłych w kryzysie bezdomności”*

został dofinansowany ze źródeł Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej

Sytuacja życiowa uczestników	
Wsparciem objęto 60 osób w kryzysie bezdomności, między 18-26 rokiem życia.	9 osób – wsparcie doraźne, 51 osób – wsparcie długofalowe.
<ul style="list-style-type: none"> ponad 54% uczestników osiągnęło stabilizację i poprawę swojej sytuacji przynajmniej w jednym problemowym obszarze; ponad 20% uczestników jest w trakcie zmiany swojej sytuacji, w szczególności są to osoby, które dołączyły do organizacji w drugiej części półrocza (krótszy czas na działania i realne zmiany w porównaniu do uczestników korzystających z wsparcia znacznie wcześniej). Wśród 27% uczestników zmiany nie miały głębszego przełożenia na ich sytuację bądź trudno było ją zmierzyć (np. jeśli chodzi o uczestników 	<ul style="list-style-type: none"> 40 osób w sposób regularny kontynuowało realizację IPD, natomiast 6 osób podpisało indywidualny program wychodzenia z bezdomności oraz kontrakt OPS. 8 osób utrzymało niezależne bądź z mniejszym wsparciem uregulowanie sytuacji mieszkaniowej. Powrót do środowiska rodzinnego odnotowano u 4 osób. 16 osób miało złożony wniosek o lokal socjalny 15 osób podjęło próbę usamodzielnienia polegającą na partycypowaniu w kosztach zakwaterowania bądź mieszkania, bądź samodzielny wynajem pokoju.

Projekt „Strefa dla Młodzieży – aktywizacja społeczna i zawodowa młodzieży i młodych dorosłych w kryzysie bezdomności”

został dofinansowany ze źródeł Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej

korzystających doraźnie z wsparcia organizacji).	
Doradztwo zawodowe	
<ul style="list-style-type: none"> • 31 osób podjęło pracę zawodową (w większości przypadków były to prace dorywcze, na zlecenie) • 7 osób kontynuowało edukację 	<ul style="list-style-type: none"> • 38 osób zaktywizowało społecznie lub zawodowo (co stanowi 63% uczestników projektu) • 22 osoby skorzystały z wsparcia doradcy zawodowego
Wsparcie prawnicze	
<ul style="list-style-type: none"> • 26 osób skorzystało z wsparcia prawnika 	<ul style="list-style-type: none"> • 10 osób korzystało z wsparcia prawnika w sposób długofalowy, • 16 osób otrzymało wsparcie doraźne, np. pomoc w napisaniu pisma, kontaktem z sądem itp.
Terapia uzależnień	
<ul style="list-style-type: none"> • 33 osoby skorzystały z wsparcia terapeuty uzależnień 	<ul style="list-style-type: none"> • 10 osób podjęło stałe oddziaływania terapeutyczne • 12 osób potrzebowało konsultacji (trwających ok. 2 miesięcy) • U 11 osób były to spotkania konsultacyjne względem dobrania właściwej formy terapii – np. leczenia zamkniętego bądź terapii grupowej. • 7 uczestników podjęło próbę leczenia uzależnień w ośrodku zamkniętym.

Projekt „Strefa dla Młodzieży – aktywizacja społeczna i zawodowa młodzieży i młodych dorosłych w kryzysie bezdomności”

został dofinansowany ze źródeł Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej

Wsparcie psychologiczne	
<ul style="list-style-type: none"> • 16 osób skorzystało z wsparcia psychologa 	<ul style="list-style-type: none"> • 9 osób odbywało spotkania konsultacyjne trwające ok. 3 miesięcy • 5 osób podjęło się stałej terapii trwającej przez czas realizacji projektu.
Zakwaterowanie interwencyjne	
<ul style="list-style-type: none"> • Wsparcie uzyskało 26 osób 	<ul style="list-style-type: none"> • Średni pobyt w hostelu trwał ok. 2 miesięcy; najkrótsze pobyty wynosiły ok. 1 tygodnia
<ul style="list-style-type: none"> • 3 uczestników uzyskało miejsce w mieszkaniu treningowym • 4 osoby uzyskały miejsce w schronisku dla osób w kryzysie bezdomności • 11 uczestników usamodzielniało się w perspektywie współpracy. 	<ul style="list-style-type: none"> • 6 osób nie utrzymało wsparcia w postaci zakwaterowania ze względu na łamanie regulaminu pobytu • 6 osób wymagało specjalistycznych oddziaływań terapeutycznych (hospitalizacja w szpitalu psychiatrycznym, terapia dzienna) w celu ustabilizowania sytuacji życiowej. • 7 uczestników podjęło próbę leczenia uzależnień w ośrodku zamkniętym.

Projekt „Strefa dla Młodzieży – aktywizacja społeczna i zawodowa młodzieży i młodych dorosłych w kryzysie bezdomności”

został dofinansowany ze źródeł Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej

Uwagi, wnioski i rekomendacje

W cyklu analizy przebiegu współpracy, spotkań i wywiadów z uczestnikami a także kadrami zatrudnioną w projekcie, opracowano następujące wnioski i rekomendacje:

- Okres 3 miesięcy nie jest wystarczający do usamodzielnienia się – szacuje się, iż by w sposób bezpieczny dla uczestnika ale przede wszystkim efektywny, możliwość pobytu w hostelu powinna wynosić ok. 6 miesięcy;
- Istnieje problem z zakwaterowaniem interwencyjnym dziewcząt – większość osób uczestniczących w projekcie stanowią mężczyźni, którzy radzą sobie podczas zakwaterowania w hostelu pracowniczym; w przypadku kobiet sytuacja się komplikuje – ciężko jest znaleźć wieloosobowe pokoje (które mieszczą się w przedziale budżetowym projektu) tylko dla kobiet. Kwaterowanie w pokojach koedukacyjnych wywołuje niepokój i poczucie zagrożenia. Ten obszar wymaga dokonania zmian w następnej edycji projektu.
- Środki przeznaczone na wsparcie żywnościowe były niewystarczające; w założeniu, iż na pierwszą wypłatę trzeba czekać miesiąc, należy zabezpieczyć środki na wspieranie żywnościowe podczas pierwszych tygodni. Osoby młode, zwłaszcza mężczyźni, mają większe zapotrzebowanie na żywność.
- Warto jest wdrożyć pozycję animatora dnia codziennego. Młodzież, poszukująca pracy bądź nie mogąca jej podjąć z przyczyn niezależnych, dni spędzała w Strefie dla Młodzieży. Asystenci i kadra animowali ten czas, jednakże było to trudne do pogodzenia z pracą indywidualną z młodzieżą a także obowiązkami dokumentacyjno-formalnymi. Wyznaczenie jednej osoby jako animatora mogłoby przynieść dobre rezultaty.
- Najczęściej chwaloną przez młodzież sytuacją był fakt natychmiastowego zakwaterowania. Brak oczekiwania na miejsce, starania się o decyzję administracyjną

*Projekt „Strefa dla Młodzieży – aktywizacja społeczna i zawodowa
młodzieży i młodych dorosłych w kryzysie bezdomności”*

został dofinansowany ze źródeł Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej

powodował wzmocnienie wiary w dobre intencje u osób dorosłych a także znacząco motywował do podjęcia konstruktywnych działań.

- Niezbędne jest wprowadzenie pomocy psychiatrycznej dla uczestników działań.
- W przypadku aktywizacji zawodowej, pomysłem wartym rozważenia jest wprowadzenie kursów zawodowych – szybkich, dynamicznych i dających w stosunkowo krótkim okresie czasu nowe kwalifikacje. Młodzież ma przeciętnie wykształcenie podstawowe, co blokuje jej pełny udział na rynku pracy.

Opracowała
Agnieszka Sikora
Grudzień 2019r.

Strona 33

*Projekt „Strefa dla Młodzieży – aktywizacja społeczna i zawodowa
młodzieży i młodych dorosłych w kryzysie bezdomności”*

został dofinansowany ze źródeł Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej